

'Genezen, dat is zo'n heilig woord...'

Interview met Dick Hütter

Dick Hütter (82) was tijdens zijn werkzame leven kinderpsychiater. Hij was eerst in de orthopedagogie en in de reguliere ambulante zorg werkzaam, maar later ook in de heilpedagogie, in de Michaelshoeve en de Zonnehuizen. Voorzichtig werkte hij aan een verbinding tussen die twee werelden. Hij hielp mee de enige kinderpsychiatrische polikliniek in de heilpedagogie op te richten. Ook begeleidde hij een antroposofisch gezinsvervangend tehuis en was hij vanaf eind jaren tachtig ruim tien jaar redacteur van de Sampo, tijdschrift voor heilpedagogie.

Michel Gastkemper en Willemijn Otte

'Ik ben een heel voorzichtig jongetje geweest. De grens tussen binnen en buiten was voor mij heel belangrijk. Mijn eerste herinnering is dat ik aan de hand van moeder loop. Met mijn andere hand houd ik de kinderwagen vast waarin mijn zusje zit. Het waait enorm, het zand komt in onze ogen. Het is in Amsterdam in de nieuwbouwwijk aan de grens van Oud-Zuid met Nieuw-Zuid, waarvan de bouw in mijn geboortjaar 1921 in volle gang is. Een voorbijganger spreekt mijn moeder bestraffend toe, dat ze zich met dit weer buiten durft te wagen. Hij brengt ons naar huis, naar de portiek waar we uit de wind kunnen staan. We zijn weer terug in het veilige nest thuis.

Met alle vier grootouders samen vierden we Sinterklaas en Kerstmis. Dat dit iets met Christus te maken had wist ik echter niet. Mijn ouders waren van huis uit protestants, maar noch zij, noch mijn grootouders waren kerkelijk gelovigen. Mijn grootvader van vaderszijde had veel joodse kennissen en sprak zelf een aardig woordje jiddisch. Meermaals zei hij te betreuren zelf niet joods te zijn. Hij zei overigens nooit veel; hij was amateurtoneelspeler geweest en goochelde voor zijn kleinkinderen. Ik vond hem een beetje toverachtig en sprookjesachtig. En joden hebben me ook altijd gefascineerd. De familie waarin ik geboren ben was heel klein: vader en moeder waren beiden enig kind. Naast mijn twee jongere zussen had ik geen neefjes en nichtjes in mijn generatie.'

Stille Nacht, Heilige Nacht

'Ik ging naar een christelijk kleuterschooltje in de buurt. Ik leerde er zingen, wat ik thuis ten beste gaf. Maar ik had de tekst van een van de liederen niet goed verstaan. Er werd gelachen toen ik zong: "Stille Nacht, Heilige Nacht, de houtzaagplanken zijn op zolder gebracht, daar heeft het jongetje lang op gewacht." Ik begreep de situatie van dat jongetje niet. Aan de kerststemming voelde ik echter dat het om iets heel belangrijks ging.'

'Na de lagere school deed ik de HBS. Na drie jaar vroeg ik of ik kon wisselen van HBS-A naar HBS-B. Ik was goed in wiskunde en handelsrekenen, niet in talen. Mijn ouders hadden daar geen problemen mee, zij waren heel tolerant. Ik kreeg van school de keuze of ik de derde klas opnieuw wilde doen, of door naar de vierde, maar dan moest ik wel heel hard werken. Geschrokken antwoordde ik: de derde klas!

Ik werd met veertien jaar in Amsterdam lid van de padvindders, de zeeverkenneren. Met een groepje voeren we over de Zuiderzee, met een tweemaster. Heel lang was dit schip het belangrijkste in mijn leven, al mijn tijd ging erin zitten. Ik maakte er een belangrijke ontwikkeling door. Ik leerde zowel praktische vaardigheden, als om te gaan met mijn

vreesachtige aard en moedig verantwoordelijkheden aan te gaan. Ook leerde ik er Frank Wijnbergh kennen, die twee jaar geleden in Motief is geïnterviewd. Onze gezamenlijke ouders kenden elkaar al veel langer, zelfs voordat ze getrouwd waren. Frank en ik hebben samen in de Tweede Wereldoorlog ondergedoken gezeten. We gingen ook allebei medicijnen studeren. Na de oorlog werd het schip aangekocht door een stichting. Ik werd de schipper én voorzitter van de stichting. Ondertussen bleef ik schipper bij de zeeverkenner. Om aan geld voor het onderhoud te komen, verhuurden we het schip en zeilde ik met gezelschappen het IJsselmeer en de Waddenzee rond. Daarmee was ik een van de eerste in de "bruine vloot" van beroeps-recreatieschippers. De medicijnenstudie had daar wel onder te lijden, mijn grootste aandacht ging niet dáár naar uit.

Erna Landweer, lerares aan de vrijeschool in Amsterdam en vriendin van de familie Wijnbergh, wees Frank en mij op een voordracht van een dokter over embryologie. Wij waren na afloop van de oorlog namelijk nogal teleurgesteld dat er zo weinig werd vernieuwd. "Ga daar eens heen, misschien zie je er iets nieuws in", zei zij. Als norrige en opstandige studenten kwamen we in een souterrainkamertje tussen jonge moeders en vrouwen in verwachting terecht, waar een roodharige levendige man een cursus hield over kinderonwikkeling. Zo maakte ik kennis met Bernard Lievegoed (1905-1992, arts en oprichter van het eerste heilpedagogische instituut in Nederland voor kinderen met een verstandelijke handicap, red.) die de belangrijkste rol in mijn leven heeft vervuld bij het binnenleiden in de antroposofie. In het begin botste zijn visie echter heftig bij Frank en mij op de door onszelf vergaarde kennis vanuit school en universiteit en we overlaadden de arme man zo met vragen dat hij ons al na een paar avonden bijna smekend vroeg: "Kunnen jullie na afloop even blijven? Jonge moeders hebben niet dezelfde vragen als jullie. Jullie maken mijn hele cursus voor hen kapot!" Hij nodigde ons uit voor zijn maandelijks medische cursus in de Zonnehuizen in Zeist. Dat was meer geschikt voor ons... Van antroposofie had ik nog nooit gehoord. Dat het iets met esoterie en christelijk geloof te maken had, was me niet bewust. Die zaken lagen ver van mijn bed en ik hechtte daar ook geen waarde aan. Dit was allemaal in 1945 en 1946.'

Hypothesen stellen

'Ik bleef me heel ambivalent voelen tegenover wat Lievegoed inbracht. Hij zei mij ter geruststelling dat ik me aan wetenschappelijke principes kon vasthouden. Dat ik wat hij vertelde in ieder geval als hypothesen kon gebruiken. Dat was voor mij de sleutel, te observeren welke hypothese na een tijdje de meeste zin bleek te hebben. Het was precies goed voor mij, het leven werd weer letterlijk zinnig.

Mijn vader vond Lievegoed een heel dubieuze man en waarschuwde mij voor hem. Maar ik stelde mijn vader gerust. Heb geen angst, zei ik hem, je hebt een heldere kop nodig bij wat Lievegoed vertelt. En is het niets, dan kunnen we daar gewoon weer vertrekken.'"

'Na mijn afstuderen wilde ik de antroposofische geneeskunst in de praktijk leren kennen. Tot dan toe was het toch slechts theorie geweest en geneeskunst is niet alleen pure wetenschap, maar ook een vak. Ik schreef de bekende antroposofisch arts Madeleine van Deventer (1899-1983, werkzaam in de Ita Wegman kliniek in Zwitserland, red.) en vroeg om een stage in Arlesheim. In militaire dienst was ik al geweest, zodat ik in 1951 kon beginnen. Maar er was in de polikliniek geen goede overdracht, mijn voorganger was al weg. Ik bevond me in dezelfde verwarring als eerder. Ik snapte er geen bal van. Rudolf Steiner had ooit gezegd dat het beter is als patiënten niet weten welke medicijnen ze krijgen, dan werken ze beter. Dat had tot gevolg dat de geneesmiddelen in de kliniek op het etiket geen namen droegen, maar nummers. Dan zei een patiënt tegen mij: ik moet nummer 17 hebben. En dan gaf ik nummer 17. Ik heb daar toch rare blunders mee gemaakt...

Onderdeel van mijn werk was het met de auto ophalen van medische artikelen, zoals zuurstofcilinders, in Basel. In het begin voelde ik me op een gegeven moment voornamelijk chauffeur. Veel steun kreeg ik van Alexander Leroi (1906-1968,

antroposofisch arts en succesvol onderzoeker naar de maretak als middel tegen kanker, red.), die ons assistenten sociaal begeleidde, mij en twee Duitse vrouwelijke assistenten. Leroi sprak ons elke dag bij het ontbijt dat hij met ons nuttigde. Hij had het dikwijls over Portugal en Hendrik de Zeevaarder, dat waren zijn lievelingsthema's. Dat sloeg aan bij mij. Ik werd gevraagd om mee te spelen in het Oberufer Driekoningenspel. In het Duits uiteraard. Ik kreeg de rol van zwarte koning, van Kaspar. Ze waren lóvend over het accent dat ik voor mijn vertolking gebruikte. Helemaal dat van een zwarte! Terwijl het volgens mij gewoon een Nederlands accent was.

Na een half jaar kreeg ik een verlenging. Van Deventer zei me dat ik toch wel wat presteerde. Mijn werk bestond vooral uit het bezoeken van patiënten. Ik vond het ook prachtig, daar in de omgeving, die kabouterhuisjes met houten bedden. Naast de medische zaken interesseerde ik me voor hun herinneringen. "Heeft u Rudolf Steiner gekend?", interviewde ik mijn patiënten. "Jazeker!" En dan hoorde ik het verhaal waarvoor ik eigenlijk was gekomen. Ik wilde er helemaal niet meer weg. Een allround antroposofisch arts ben ik ook hier niet geworden, maar de basis heb ik wel gelegd. Ik kreeg kennis met de secretaresse van Leroi en trouwde met haar.

Ik werd vaak naar het Goetheanum gestuurd, omdat tijdens een opvoering een arts in de zaal aanwezig moest zijn. Zo woonde ik vele openbare generale repetities van toneelstukken bij, bijvoorbeeld de mysteriedrama's van Steiner en de Faust van Goethe. Die spelen waren zo overweldigend, dat ik een beetje desintegreerde. Ik raakte mezelf kwijt. De muziek die in de pauzes werd gespeeld bracht me echter weer bij elkaar, daardoor kon ik uithijgen.

In die tijd heb ik een paar gelukkige diagnoses gesteld. In de kliniek werd een Engelse toeriste binnengebracht, van wie men dacht dat ze een blindedarm had. Ik constateerde echter dat het mis was met haar alvleesklier. Dat is heel zeldzaam, maar ik bleek gelijk te hebben. Later, in Zürich, waar ik een tijdje inviel voor dokter Ott, kreeg ik een patiënt met hetzelfde probleem en weer hield ik voet bij stuk dat er iets met de alvleesklier was. Ik zorgde voor een levensreddende opname. Je moet haast wel vaststellen dat het lot mij met dat orgaan verbindt.'

Psychiatrie

'Ik wilde de psychiatrie in. Daarvoor moest ik een reguliere opleiding volgen. Willem Zeylmans van Emmichoven (1893-1961, psychiater en voorzitter van de Antroposofische Vereniging in Nederland vanaf 1923, red.) raadde me aan naar Maasoord te gaan, een psychiatrische inrichting in Rotterdam. Dat is tegenwoordig het Deltaziekenhuis. Zeylmans zei me dat je pas na je vijftigste iets van de psychiatrie gaat begrijpen. Ik was drie en dertig, dus dat bood hoop. Walburgh Schmidt, antroposofisch arts in Den Haag, had me gevraagd zijn praktijk te komen versterken. Maar dat was me te antroposofisch. Hij had vrij veel patiënten met ernstige kanker, over wie Zeylmans de intrigerende opmerking maakte: "Die sterven allemaal zo gezond door de behandeling van Walburgh Schmidt." In Maasoord voelde ik me ook niet thuis. De therapieën sloten voor mij niet logisch aan bij de diagnoses. Ik merkte dat ik steeds antroposofischer begon te denken. Alleen de psychoanalyse vond ik wel heel boeiend als behandelinstrument. Ondertussen hadden we in Rotterdam een dochtertje gekregen. Aan mijn eigen kinderen heb ik een heleboel ervaren. Wat Jean Piaget (1896-1980, Zwitsers psycholoog, red.) zei over de kinderlijke ontwikkeling heb ik zelf kunnen verifiëren. Het zette me ook op het spoor van de kinderpsychiatrie. Ik werd consulent van een opvanghuis voor kinderen. Over mijn eerste patiënt, een jongetje, moest ik een rapport schrijven. Ik zweette peentjes en deed er dāgen over. Toen de directeur mijn rapport onder ogen kreeg, zei hij me het te halveren, het was gewoon veel te veel. Weer werkte ik er een weekend aan. Nu oordeelde de directeur dat het er op begon te lijken: "Halveer het nog maar een keer." Ik ben hem zo dankbaar, het heeft me geholpen om goed leesbare rapporten te schrijven. Wat mij boeit in kinderen is dat zij wezens zijn die ánders zijn. Wezens in ontwikkeling,

maar veel duidelijker dan volwassenen. Ook als ze niet konden praten, heb ik ervaren. In de opleidingskliniek vroegen de kinderen me of ik langer dan een half jaar bij hen bleef. Ze hadden namelijk vaak andere medewerkers al binnen zes maanden zien vertrekken. Die vraag interpreteerde mijn supervisor alsof de kinderen wilden weten of de mensen van hen hielden. Kinderen willen dat je er voor hen bent, gewoon ook uit egoïsme en lijfsbehoud. Als professioneel begeleider ben je in het voordeel bij het loslaten van kinderen. Voor ouders is dat moeilijker, zij zijn immers ouders voor het leven. Zie ik kinderen later in hun leven terug als volwassene, denk ik vaak: is alleen dat er maar uitgekomen? Ze zijn doffer, glanzen niet meer zo als toen ze kind waren. Het kost me meer moeite om bij volwassenen te zien en te ervaren waartoe ze in potentie in staat zijn, dan bij kinderen. Hoe ver mijn band met hen gaat? Over het professioneel opvoeden van kinderen met stoornissen zegt Steiner dat je hun afwijking bij jezelf moet zoeken, met je eigen astrale lichaam. Vervolgens moet je het probleem met je eigen ik zien te beheersen. Dat helpt dan ook het kind om zijn stoornis zo veel mogelijk meester te worden. Een beetje zoals een rechter de moordenaar moet kunnen invoelen die voor hem staat. Hij is in principe in staat hetzelfde te doen als de verdachte, maar hij pleegt die misdaad niet. Dan pas kan hij tot een juist oordeel komen.'

Diertjes

'Ik heb ook een kleine praktijk voor psychotherapie voor volwassenen gehad. Soms had ik bij een cliënt de herkenning: ha, daar heb je het kind in je weer. Caroline von Heydebrand (1886-1938, lerares aan de eerste vrijeschool in Stuttgart, red.) liep eens met Steiner over het schoolplein en zei over de kinderen op school: "Engeltjes zijn het, hè?" Waarop Steiner riposteerde: "Diertjes zijn het, hè?" Ik vind kinderen in de heilpedagogie wel lief hoor, maar ik zie vaak dieren in hen... Ze zullen altijd vanuit hun astrale lichaam reageren, en dan met de "onderkant" ervan. Poezen zijn bijvoorbeeld heel onschuldige diertjes, ook al verorberen ze een muis. "Daar kunnen ze niets aan doen, dat is hun natuur", pleegt men te zeggen.

Ik ben geen pedagoog. Maar ik kan wel herkennen wat er bij kinderen speelt. In Zonnehuis Veldheim had Thea van zeventien de taak om de trap te vegen. Dat deed ze al vloekend en tierend. Ik ging bij haar zitten en vloekte met haar mee. Dan stráálde ze. Ik liet zien dat ik haar herkende en samen genoten we daarvan. Ze veegde nauwelijks vloekend verder. Ik vond dit wel therapeutisch.

Een genezer zou ik mezelf niet zo gauw noemen, dat is ook zo'n heilig woord. Uit ijdelheid had ik wel genezer willen zijn: de beroemde arts... Ik was er wel goed in om een draai te geven aan loodzware besprekingen. Dan zei ik iets gek, iets sanguïsch. Dat bracht lucht in de zaak, werkte heilzaam. Er ontstond iets nieuws. Ik ben wel eens een cabaretier genoemd. Ook in de therapeutische relatie volgde ik niet altijd het boekje. Dan bracht ik iets van mezelf in, een eigen ervaring of probleem, en dat mag niet, dat schaadt de overdracht naar de cliënt. Je moet natuurlijk wel oppassen met wat je zegt, je kunt niet alles doen.

Wat ik gezocht heb in de geneeskunde? Ik weet het niet. Ik kan wel zeggen wat ik gevonden heb. Aanvankelijk wist ik niet wat ik moest studeren, waar ik echt iets voor voelde. Ik dacht aan de zeevaart, maar ja, ik ben kleurenblind. Toen werd het een kwestie van wegstrepen van de dingen die ik niet wilde. Er werd tegen mij gezegd: ga toch geneeskunde studeren, daar kun je alle kanten mee op. En ik ben het gaan doen. Het heeft mij in ieder geval een heleboel mensenkennis gebracht. Maar ook veel kennis over de fysiologie, over de weerslag van het geestelijke in de materie. Tegenwoordig loopt iedereen met blote buiken en ruggen. Bij het zien van een blote nierstreek voel ik een sterke behoefte om die nieren in bescherming te nemen, alsof ik een directe persoonlijke relatie met hen heb, helemaal los van de persoon van die nier. Door de antroposofie heb ik weet van de samenhang tussen de nieren als orgaan en de planeet Venus. Van hoe de venuskwaliteit werkzaam is in de nieren. Door mijn vak heb ik het aardse evenbeeld van

het kosmische leren kennen.

Als je jong bent, denk je dat je veel kunt bereiken. Maar dat is niet zo. Ik wist trouwens niet altijd wat ik wilde. Het ging er mij vooral om iedereen te helpen zich thuis te voelen in zijn lot. Om zich met zijn weg te identificeren. Dat kan ik zelf ook niet zo goed hoor. Wat mij opvalt is dat die kinderen je nooit vergeten. Ik vergeet hen wel, en ook hun namen. Maar als ze mij zien, gaat voor hen de relatie meteen weer verder. Thea ging toen ze volwassen was geworden van Veldheim naar Scorlewald in Noord-Holland. Ze leidde me daar rond en liet alles zien wat fout ging of mislukte, tot in alle hoeken en gaten, tot in de kleinste details. We genoten weer even veel als van dat gezamenlijk vloeken op de trap, maar dan een laag hoger, want het was of we begrepen dat niets hier op aarde volmaakt kan zijn en dat dat ook goed is.'

Heilpedagogie

'Van Maasoord ging ik naar de universiteit van Groningen, voor de subspecialisatie als kinder-jeugdpsychiater, waarvoor ik door hoogleraar Theo Hart de Ruyter werd opgeleid. Via via kwam ik terecht op Mettray, een orthopedagogische instelling bij Zutphen. Op een keer kwamen er mensen van de Michaelshoeve op bezoek. Dat is een heilpedagogisch instituut in Brummen, niet ver daar vandaan. Zij vroegen of ik ook bij hen wilde komen werken. Zo werkte ik zowel in Mettray als in de Michaelshoeve. In Brummen heb ik de heilpedagogie ontdekt. Ik ontmoette heilpedagogische kinderen, ook kinderen die niets zeiden. Hoe moest je die onderzoeken? Tijdens kinderbesprekingen wist men echter van alles over hen te vertellen. Waar hadden ze die kennis vandaan? Daar stortte ik me in. Samen met euritmitherapeute Willy Hartman diagnosticeerde ik kinderen. Ik speelde mee met de kinderen, vond contact met hen. Wat ik in de Michaelshoeve kon inbrengen, was fysiologie, in het bijzonder de fysiologie uit de antroposofische menskunde. Ik stelde voor om tijdens de kinderbesprekingen alle antroposofische termen te vervangen door eigen omschrijvingen. Dat voorkwam gebruik van vakjargon en hield de eigen voorstellingen levend. Wie zich vergiste, moest een kwartje in de pot doen. Het ging mij erom de zaak los te kloppen. Zowel bij kinderen, als in de gemeenschap.'

'In 1963 was ik 42 jaar en kocht ik voor het eerst een eigen woning, in Zeist. Lievegoed drong aan om in de Zonnehuizen te gaan werken: "Kom nu eindelijk eens bij ons!" Maar directrice Nel Schatborn, de echtgenote van Bernard Lievegoed, durfde niet met me in zee – omgekeerd gold voor mij hetzelfde. We wilden elkaar eerst beter leren kennen. Ze zei: "Het is wel een risico, want je bent ver van de heilpedagogie afgedreven." Daarom sloten we een contract om twee dagen per week in Zonnehuis Veldheim te werken, waarnaast ik ook twee dagen per week het Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB) in Utrecht deed, een dag de Michaelshoeve en een dag privépraktijk aan huis.

Kinderen die niet praatten vond ik altijd de moeilijkste, zeker als je maar anderhalf uur per keer tot je beschikking had. Is het psychisch of organisch? Ik had eens een jongetje van zeven op het MOB, die helemaal niets zei. Ik pakte twee wandelstokken uit de bak en zei: "Kom mee, gaan we hockeyen!" Ik schreeuwde en juichde: "Ja hoi, in de hoek, goal!" Het jongetje deed mee. Na zes wedstrijden begon hij zachtjes mee te roepen. Uit dit resultaat haalde ik grote bevrediging, maar knagend ontevreden bleef ik bij het niet doorzien van de oorzaak van de kwaal en van het genezingsproces.

Toen ik 58 was, werd ik in de Zonnehuizen fulltime gevraagd. Maar tegelijkertijd kwam het MOB met eenzelfde vraag. Ik koos voor de toekomst, voor de heilpedagogie in de Zonnehuizen. Het integreren van het spirituele aspect, dat heeft de toekomst. Hier en daar zie je het heel voorzichtig doorkomen. Antroposofie is voor mij het nieuwe.

Het leven wordt interessant met antroposofie. Voor mij is het geen pure hypothese meer. Wel als het moet worden bewezen als geestelijke realiteit, want dat kan ik niet. Het is een kwestie van kiezen. Ik heb echter nog nooit een engel gezien. Ik heb genoeg patiënten gehad die ze wel zagen, maar dat waren meestal boosaardige engelen. Voor mij is zo iets geen ervaring. Ik merk alleen iets in de werkingen. Antroposofie klopt, als wijsheid en

werkelijkheid. Bij neuroses maakt bijvoorbeeld de hypothese van reïncarnatie veel duidelijk, net als in de relatie van moeder en kind.'

Polikliniek

'Tussen 58 en 65 jaar was ik mededirecteur in de Zonnehuizen. Ik was intussen gescheiden en woonde op mezelf in een klein flatje, waar ik mijn eigen huishouden had. Mijn ervaringen als zeeverkenner schoten me hierbij te hulp. De kookkunst kwam opnieuw tot leven, zeker als mijn kinderen kwamen eten. Voor de Zonnehuizen zochten we naast Nel Schatborn een zakelijk directeur die het werk van haar broer Jan Schatborn, die altijd de financiën had gedaan, kon overnemen. Ik had daar geen verstand van. Financieel directeur werd Dirk Mollerus. Als directeur was ik opgestegen tot de kern, was opeens een hoge piet geworden. Het MOB en de Michaelshoeve had ik opgegeven.

Nel was een unicum. Ze was al vanaf 1934 in de Zonnehuizen, bijna vanaf het begin. Altijd had ze een zwarte cape om. Ze leek een beetje op koningin Juliana. Ze zei ook: "Ik stop niet voordat Juliana aftreedt." Ik vond haar echt een hertogin. De oude heilpedagogen bleven maar naar haar kijken. Ze gaf de leiding niet werkelijk uit handen. We hebben fikse woordenwisselingen gehad, ik ben soms heel boos op haar geweest. Ze heeft die laatste zeven jaar van mij in de Zonnehuizen veel noodzakelijke vernieuwingsplannen opgehouden door als een soort geweten op haar post te blijven en de weerstanden tegen veranderingen in het instituut te ondersteunen. Maar toch mag ik haar graag. Ik heb de stellige indruk dat ik haar in die zeven jaar ook krachtig geholpen heb om haar taken te blijven vervullen.

Samen met Dick Koelman en Bart de la Houssaye zag ik ons als de drie mannetjes die de hofhouding vormden van de hertogin. Ik wilde niet dat de Zonnehuizen in stukken braken, dus dan bond ik in.

Halverwege de jaren tachtig zochten de Zonnehuizen een kinderpsychiatrische erkenning, vanwege de extra subsidiestroom die daarmee binnen zou komen. Om erkend te worden, moest ook een polikliniek voor kinderpsychiatrie worden opgezet. Ik was de enige met poliklinische ervaring. Ik was toen 65 jaar en ben daar zeker tot mijn zeventigste aan verbonden gebleven. Een polikliniek is heel wat anders dan een instelling voor 24-uurs zorg waar kinderen jarenlang verblijven. Een heilpedagoog heeft de halve eeuwigheid voor zich. In een polikliniek moet je daarentegen het werken met een kind binnen twee maanden hebben afgerond.

Waarom ik de dingen deed die ik deed? Zoals Steiner zegt, snap je pas iets van je leven als je net dood bent gegaan. Dan mag je me bellen. Helaas krijg je weer geen antwoord!'

Dick Hütter twinkelt met zijn ogen. Gaandeweg het gesprek is hij steeds sprankelender geworden, soms lijken we tegenover een jonge vent te zitten. Wanneer het gesprek is beëindigd en hij ons liefderijk uitlaat, ziet hij er echter weer net zo broos uit als in het begin, met zijn piekhaar, de oude man van 82 die hij nu is.

Artikel uit: **Motief, maandblad voor antroposofie** - nr. 69, december 2003

© Antroposofische Vereniging in Nederland

www.antroposofie.nl